

OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKEHO JAZYKA A LITERATÚRY
16. ročník, šk. rok 2023/2024
ŠKOLSKÉ KOLO, kategória A

I. ČASŤ – PÍSOMNÁ
TEST

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka 1
Samo Chalupka a jeho dielo

V tomto roku uplynulo 140 rokov od smrti Sama Chalupku, významného štúrovského básnika, predstaviteľa romantizmu, jedného zo zakladateľov Spoločnosti československej, člena Vzájomnosti i Tatrina, spolutvorcu Memoranda národa slovenského a spoluzakladateľa Matice slovenskej.

Ako básnik Chalupka vytvoril viacero hodnotných diel, pričom v jeho tvorbe dominuje jánošíkovská a protiturecká tematika. Jeho najvýznamnejším dielom je bezpochyby básnická skladba *Mor ho!*, pre ktorú našiel inšpiráciu v Šafárikových *Slovanských starožitnostiach* a v *Dejinách slovanskej reči a literatúry*. Šafárik vo svojom diele spomínal boj Lemiakov (Limigantes), ktorých Chalupka považoval za slovanský kmeň, proti rímskemu cisárovi vtrhnuvšiemu do Panónie v roku 358.

Autor sa k svojej básni v literárnom časopise *Sokol* v roku 1864 vyjadril nasledovne: „*Pravú ale príčinu zloby cisárovej proti Slovenom vidím ja vo slovanskej slobodomyselnosti. Čože mohlo Rímu, všetky národy zotročujúcemu, byť nebezpečnejšie a tak aj nenávidenejšie, ako zásada obecnej slobody a rovnoprávnosti, ktorú tej doby, okrem Slovenstva, u žiadného národu nenalezáme. Slovenia zbrojou dobyli sa svobody (armis libertatem invaserant. Amm. Mara.) a vyhnali svojich pánov. Ten príklad mohol nakaziť aj iné, najmä slovanské národy, po okolných krajinách Rímu poddané. Preto žiadal cisár od pokojných Slovenov, čo nežiadal ani od lúpežných Kvádov a Jásov, aby ďaleko odstehovali sa od pomedzia rímskeho. Preto stál silou mocou o to, aby Slovenia pod jarmo Jásské zase šije sklonili, ačkoľvek rozmnoženie moci nepriateľov jemu samému nebezpečným byť mohlo. Preto neprijal pracovitých a užitočných Slovenov do svojich krajín i keď ponúkali sa mu sami, a od zemi sebe **vzdelenej** daň i vojakov sľubovali; ačkoli dost' ničomnej hávedí do svojho panstva bol naosádzal.*“

Zdroj: © NIVaM; <https://www.ulib.sk/sk/stredisko-unesco/pamat-sveta/pamat-slovenska/zlata-nit-slovenskej-literatury/novsia-slovenska-literatura/samo-chalupka-mor-ho.html> stiahnuté 25. 10. 2023, upravené

1. Čo si Samo Chalupka podľa ukážky 1 najviac cenil u slovanských národov?
 - A. Schopnosť ovplyvňovať iné národy.
 - B. Ich bojovnosť i pokojnosť súčasne.
 - C. Princíp všeobecnej rovnosti.
 - D. Užitočnosť a pracovitosť.
2. Ktorý názor v citáte Sama Chalupku v ukážke 1 nezaznieva?
 - A. Sloveni boli ochotní za určitých okolností podriaďiť sa Rímu.
 - B. Cisár aj za cenu rizika podporoval opätovné ujarmenie Slovenov.
 - C. Cisár mal väčšie obavy z lúpežných kmeňov než zo Slovenov.
 - D. Sloveni boli schopní a ochotní bojovať za svoju slobodu.
3. Citát Sama Chalupku z časopisu *Sokol* v porovnaní so súčasnou spisovnou slovenčinou
 - A. obsahuje správne použitú vokalizovanú predložku.
 - B. neobsahuje inverzný slovosled.
 - C. obsahuje porušené pravidlo o rytmickom krátení.
 - D. neobsahuje bohemizmy.

4. S dielom *Mor ho!* nesúvisí termín
- individualizmus.
 - historizmus.
 - idealizácia.
 - heroizmus.
5. V ktorej možnosti je správne uvedený význam slova *vzdelenej*, použitého v poslednej vete ukážky 1?
- vzdelanej
 - vzdialenej
 - udelenej
 - rozdelenej
6. V ktorej možnosti nie je uvedený typický znak slovenského romantizmu?
- motív samovraždy
 - prvky ľudovej slovesnosti
 - sylobický verš
 - hrdina pochádzajúci z ľudu
7. Ako adekvátne nahradíme slovné spojenie *cisárovi vtrhnuvšiemu do Panónie* z ukážky 1?
- cisárovi, ktorému vtrhli do Panónie
 - cisárovi, ktorý vtrhol do Panónie
 - cisárovi vtrhnúcemu do Panónie
 - cisárovi, ktorý vtrhne do Panónie
8. Čo majú spoločné slová *spoluvorcu* a *spoluzakladateľa* z prvého odseku ukážky 1?
- Sú súčasťou viacnásobného nepriameho predmetu.
 - Skloňujú sa podľa rovnakého skloňovacieho vzoru.
 - Vznikli odvodzovaním pomocou slovtvornej predpony a prípony.
 - Ide o životné podstatné mená mužského rodu v genitíve singuláru.
9. Ktorý typ textu predstavuje ukážka 1?
- vecný súvislý text
 - vecný nesúvislý text
 - vecný kombinovaný text
 - Ani jedna z možností nie je správna.
10. V ktorom slove sa hláska *n* vyslovuje rovnako ako v slove *inšpirácia*?
- slovanský
 - anglosaský
 - romantizmus
 - dominovať
11. V ktorej možnosti sa nachádza superlatív?
- V tomto roku uplynulo 140 rokov od smrti Sama Chalupku.
 - Ako básnik Chalupka vytvoril viacero hodnotných diel.
 - Jeho najvýznamnejším dielom je bezpochyby básnická skladba *Mor ho!*
 - Autor sa k svojej básni v literárnom časopise *Sokol* v roku 1864 vyjadril nasledovne.
12. V ktorej možnosti je uvedené správne rodinné priezvisko Sama Chalupku a Jána Chalupku?
- bratia Chalupkovci
 - bratia Chalupkovi
 - bratia Chalupkovi
 - bratia Chalupkovia

13. V ktorej možnosti je uvedený žáner patriaci do rovnakého jazykového štýlu ako ukážka 1?

- A. recenzia
- B. diskusia
- C. reklamácia
- D. prívet

14. V ktorej možnosti sa slovo patriace k ohybnému slovnému druhu nesklonuje?

- A. Chalupka a jeho dielo
- B. najvýznamnejším dielom je bezpochyby básnická skladba
- C. ktorých Chalupka považoval za slovanský kmeň
- D. vo svojom diele spomínal

15. V ktorej možnosti sa nachádza správne určený slovanský jazyk?

- A. lužická srbčina – južnoslovanský jazyk
- B. poľština – severoslovanský jazyk
- C. slovinčina – západoslovanský jazyk
- D. bieloruština – východoslovanský jazyk

16. V ktorom diele slovenskej literatúry sa objavujú myšlienky slovanskej vzájomnosti?

- A. Smrť Jánošíkova
- B. Slávy dcera
- C. Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
- D. Marína

Ukážka 2

Z JEHO NAJHORŠÍCH STRACHOV SA ZRODÍ NAJVÄČŠIE DOBRODRUŽSTVO

ON SA BOJÍ

18 179 min KOMÉDIA, DRÁMA, HOROR

Orig. názov: Beau Is Afraid
Žáner: komédia, dráma, horor
Krajina: USA

Réžia: Ari Aster
Scenár: Ari Aster
Hrajú: Joaquin Phoenix, Michael Gandolfini, Parker Posey, Amy Ryan, Zoe Lister Jones, Richard Kind, Nathan Lane, Kylie Rogers
Hudba: The Haxan Cloak

PUSTIŤ TRAILER

„Z jeho najtemnejších obáv sa stáva najväčšie dobrodružstvo.“

Beau sa bojí – života, sveta a najmä svojej mamy. Na ceste na rodinnú návštevu je vtiahnutý do nečakanej špirály absurdných udalostí, ktoré si nedokázal predstaviť ani v tých najtemnejších snoch. Na šialenej púti plnej humoru, desov a dobrodružstva sa tak musí samotársky podivín vyrovnáť so svojimi strachmi a konečne vziať život do vlastných rúk. Filmový vizionár Ari Aster (Desivé dedičstvo, Slnovrat) spojil sily s hereckým chameleónom Joaquinom Phoenixom (Joker) a prichádza s mimoriadne pohlcujúcim filmovým zážitkom búrajúcim bariéry žánrov aj diváckych očakávaní.

17. Z ukážky 2 vyplýva, že film *On sa bojí sa* vyznačuje
- A. žánrovým synkretizmom.
 - B. výnimočnými hereckými výkonmi.
 - C. početnými klišé.
 - D. modernými filmovými technikami.
18. Čo majú spoločné slovesá *bojí sa*, *stáva sa*, *vyrovnať sa* z ukážky 2?
- A. Obsahujú neslabičnú predponu.
 - B. Sú to stále zvrtné slovesá.
 - C. Sú to neurčité slovesné tvary.
 - D. Majú dokonavý slovesný vid.
19. Ktoré vetné sklady sa nachádzajú vo vete *On sa bojí*?
- A. prisudzovací a určovací
 - B. iba prisudzovací
 - C. iba určovací
 - D. iba priraďovací
20. V ktorej možnosti sa nachádza metafora z ukážky 2?
- A. na šialenej púti plnej humoru, desov a dobrodružstva
 - B. ktoré si nedokázal predstaviť ani v tých najtemnejších snoch
 - C. samotársky podivín sa musí vyrovnáť so svojimi strachmi
 - D. spojil sily s hereckým chameleónom Joaquinom Phoenixom
21. Ukážka 2 predstavuje
- A. recenziu.
 - B. anotáciu.
 - C. správu.
 - D. reklamu.
22. V akom význame je použité v ukážke 2 slovo *dráma*?
- A. „jeden z troch základných literárnych druhov popri lyrike a epike“
 - B. „literárne dielo zobrazujúce udalosti priamymi prehovormi a konaním postáv“
 - C. „divadelná, filmová, televízna a pod. hra s vážnym obsahom“
 - D. „vážna, tragická, smutná, rušná udalosť alebo sled udalostí“
23. Slovné spojenie *vziať život do vlastných rúk* je
- A. príslovím.
 - B. multiverbizáciou.
 - C. frazeologizmom.
 - D. alegóriou.

24. Krstné meno režiséra filmu *On sa bojí sa* skloňuje rovnako ako slovo

- A. rýdzi.
- B. inší.
- C. guru.
- D. grizly.

25. Koľko spisovných podstatných mien v základnom tvare možno vytvoriť z hlások tvoriacich názov filmu *On sa bojí sa*? (Každú hlásku možno v jednom slove použiť iba raz. Nemusíte v každom slove použiť všetky hlásky.)

- A. maximálne 5
- B. presne 6
- C. presne 7
- D. minimálne 8

Autori: Mgr. Alžbeta Palacková, PhDr. Katarína Hincová, PhD.

Recenzovala: PhDr. Henrieta Buzgová, PhD.

Redakčná úprava: Mgr. Alžbeta Palacková

Vydal: Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava 2023